La difusió de la carta de Colom per Europa, 1493-1497

Autor:
Data de publicació: 17-06-2018

La difusió de la carta de Colom per Europa, 1493-1497

NAVEGACIÓ D'EXHIBICIÓ
L'anunci de Cristòfol Colom 1493 de l'èxit del seu viatge cap a l'oest a través de l'oceà Atlàntic es va convertir ràpidament en un dels primers'best sellers'de l'edició Europea. No menys d'onze edicions van ser publicades el 1493! Es van emetre a través d'Europa occidental, a Espanya, Itàlia, França, Suïssa i els Països Baixos. Sis edicions més es van publicar el 1494-97. No obstant això, són tots molt rars avui en dia; diverses de les edicions sobreviuen només en una sola còpia; en total no hi ha més de 80 còpies existents de totes les edicions.

Aquest document traça la extremadament ràpida difusió de la carta a través de les seves primeres 17 edicions publicades. És impossible datar totes les edicions precisament, però podem discernir el patró bàsic de la difusió d'aquest nou coneixement als principals nuclis urbans d'Europa occidental. (Actualització amb disculpes: el mapa ja no es pot fer clic.)

El resultat és una Genealogia de la publicació de la carta (feu clic a la miniatura per a la imatge completa):

Cartes manuscrites de Colom
No sabem precisament quan Colom va compondre per primera vegada una carta anunciant l'èxit del seu viatge al que va presumar van ser les illes en la'Sea Indian'de la costa oriental d'Àsia. Certament va compondre cartes durant el seu viatge de retorn. No obstant això, el seu registre personal, en el qual podria haver enregistrat els seus esforços literaris, només ha sobreviscut en un resum de Bartolomé de Las Casas (autor de la historia de las Indias).

La primera menció de qualsevol carta de l'abstract de Las Casas es produeix el 14 de febrer de 1493, el tercer dia d'una tempesta severa que amenaçava d'enfonsar els vaixells. L'entrada de registre manifesta:

"per tal que, si ell [és a dir, Colom] es van perdre en aquella tempesta, els sobirans [i.e. Ferran i Isabel d'Espanya] podrien tenir notícia del seu viatge, va prendre un pergamí i va escriure sobre ell tot el que podia de tot el que havia trobat, demanant sincerament a qui el pogués trobar per portar-lo als sobirans. Aquest pergamí que va estar tancat en un drap encerat, molt ben assegurat, i va ordenar una gran bóta de fusta per ser portada i col·locada dins... i així va ordenar que fos llançat al mar. " (Morison, 165)

Que aquesta carta mai s'ha trobat ha encoratjat a les nombroses cartes falses que s'han produït des de mitjans del segle XIX!

Potser aquests esdeveniments van fer pensar a Colom sobre un anunci més formal, perquè la carta que ha sobreviscut (a través de ser impresa) data del dia següent, el 15 de febrer. El registre de Colom revela que la tempesta s'havia bufat

a si mateix i que havia abandonat l'expedició a la vista de les Açores.

Colom va embarcar cap a Lisboa el 4 de març, conduïda abans d'una altra tempesta. D'allí va enviar cartes a Ferran i Isabel d'Espanya, que aleshores estaven ocupant la cort a Barcelona. Tancat en el paquet va ser una carta al "escriuano deraciõ" (espanyol modern: 'Escribano de racion'), el secretari de la Hisenda Reial. Aquest lloc va ser llavors a càrrec de Luis de Santángel, que va ser un dels partidaris prominents de Colom a la cort. Cap dels manuscrits originals de les cartes de Colom ha sobreviscut; tots els que tenim avui són exemplars impresos derivats del recinte per a de Santángel.

El nivell general d'incertesa i conjectura que envolta les cartes de Cristòfor Colom està exemplificat per la confusió sobre la data en què Colom va enviar les seves cartes de Lisboa. La versió impresa de la carta a la "escriuano deraciõ," Luis de Santángel, dóna una data del 14 de març per a la PostScript. No obstant això, Colom presumiblement va enviar les cartes a Barcelona: les tempestes d'hivern d'aquell any eren molt pitjors del que és habitual, de manera que només el lliurament de la terra podria garantir l'arribada de les cartes. Això significaria que Colom hauria hagut d'haver enviat les cartes abans de marxar de Lisboa el 13 de març. D'altra banda, la PostScript afirma explícitament que "avui em van portar a aquest port de Lisboa", que dataria el PostScript al 4 de març. Una carta immediata també semblaria més d'acord amb la magnitud de la notícia de Colom. Sembla més segur estar d'acord amb Morison, 180, que la carta ha de datar el 4t; en aquest cas, la data impresa pot ser adscrita a un error tipogràfic per la impressora.

Barcelona, 1493: la primera carta impresa
La carta de Colom a la "escriuano deraciõ" aviat va passar a una impremta barcelonina, Pedro posa. El temps transcorregut entre la recepció de la carta de Luis de Santángel, el secretari d'Hisenda, i la publicació de la carta de posa (a l'abril?) només podien haver estat una o dues setmanes.

L'edició de posa va ser en castellà, impresa en dues fulles de paper de mida foli. No porta cap títol, simplement comença "Senyor,...", ni l'empremta d'una impressora. Que va ser publicada per posa ha estat establerta per la similitud del seu disseny i maquetació a les obres conegudes per la qual es va imprimir posa. (De fet, aquest ha estat el procediment per a diverses de les primeres edicions de la carta.) Pel que feia a la seva cita, allò també és conjectural, però el seu text es copia clarament directament del manuscrit de Colom.

Avui en dia, l'única còpia coneguda d'aquesta carta està allotjada a la biblioteca pública de Nova York.

La traducció al llatí
Una còpia de la carta de Colom a Luis de Santángel — si el manuscrit original, una còpia d'ella o una de les cartes impreses de Pedro posa — va ser portat a Roma. Allí (probablement) va ser traduït al llatí per un Aliander (o Leander) de Cosco. Declaració d'introducció d'Aliander afirma que va acabar la traducció en "el terç dels calendes de maig", que és dir 29 d'abril, 1493. Que la traducció es va dur a terme a Roma és implícita per l'especificació addicional de l'any com el primer del regnat del Papa Alexandre VI; a més, un colofó — una declaració final — es va afegir a la traducció per un bisbe italià, «R. L. de Corbaria» (o Berardus/Leonard de Carninis), bisbe de Monte Peloso (1491-98).

Si la carta va ser traduïda al llatí a Roma, el 29 d'abril, no hi havia hagut molt temps de demora entre l'aparició de la carta a Barcelona i el seu enviament es va fer a través de la Mediterrània. Hi havia clarament un gran interès en la difusió de la notícia.

La introducció afegida d'Aliander identifica el receptor del manuscrit original que ha estat Raphael Sanxis, el tresorer del rei, en lloc de Luis de Santángel. Aquesta diferència ha portat a molts a suposar que era una segona carta manuscrita de Colom que havia estat enviada a Roma (per exemple, Harrisse, 6). Ara s'accepta, però, que el nou nom va ser un error en la part d'Aliander, i que només un manuscrit va acabar en impremta (Obregón, 4).

Roma, 1493: la segona carta impresa
La traducció llatina d'Aliander de Cosco de la carta espanyola de Colom va ser impresa per Stephen Plannck, probablement a principis de maig de 1493. El format era de quatre fulles, cada Quarto-mida (igual que la mida dels llibres més difícils d'avui en dia).

Com posa davant d'ell, Plannck no va donar a la carta un títol formal. La majoria dels Bibliògrafs i historiadors han assignat, tanmateix, la tercera frase de la declaració d'introducció d'Aliander com a títol:

Epistola Christofori Colom: Cui [a] etas nostra multu [m] debet: de Insulis indi [a] e supra Gangem Nuper inuentis.

Carta de Cristòfor Colom, a qui la nostra edat es deu molt, en relació amb el recent descobriment de les illes de l'Índia

més enllà del Ganges.

Aquesta frase és molt similar als molts títols de llibre del període que van començar "de..."

Encara que aquesta edició sobreviu avui només en un grapat de còpies, sabem que va ser àmpliament disseminada per tot Europa perquè aquesta va ser l'edició d'origen de gairebé totes les versions posteriors de la carta. D'importància clau és el fet que la introducció d'Aliander només cita a Ferran d'Espanya com a patró de Cristòfor Colom, ignorant el paper d'Isabel en el viatge. Dues edicions més de la carta van ser publicades a Roma en 1493: una altra de Plannck i una d'Eucharius Silber (o Argentius). Aquestes dues edicions posteriors van afegir Isabella a la introducció; també van canviar el nom del destinatari a Gabriel Sánchez, i van canviar l'Aliander de Cosco a Leander di Cosco.

No està clar quina de les dues edicions es van produir primer, encara que és cert que es van imprimir en 1493 com "correccions".

També és cert que cap de les dues edicions extra de Roma va ser la font de les diverses edicions llatines que aviat es publicaren a França, Suïssa i els Països Baixos. En aquestes edicions, la introducció es refereix només a Ferran i no fa esment d'Isabella.

Basilea, 1493: les lletres il·lustrades cartogràficament
Una còpia de la primera edició llatina d'Stephen Plannck va arribar a Basilea, llavors una ciutat principal de la Confederació Suïssa, amb fàcil accés a Alemanya i als Països Baixos. La carta va ser republicada allà abans del final de 1493. Aquesta edició va rebre un títol formal: de Insulis inuentis, "sobre les illes descobertes."

Igual que amb les altres edicions, el text s'ha restablert i en el procés es van introduir petits canvis i errors. És examinant aquestes variacions en el text que podem reconstruir el patró de difusió. En el cas de la carta de Basilea, per exemple, veiem una diferència immediata en la introducció. Mentre que l'edició de Plannck, i altres edicions derivades del mateix, tots descriuen la ubicació de les illes que Colom havia assolit com "de l'Índia més enllà del Ganges" (el nom grec per al sud-est i l'est d'Àsia), l'edició de Basilea va canviar això per ser "illes al mar indi".

Els trets realment obvis que identifiquen l'edició de Basilea 1493 són tanmateix les seves imatges xilografia. Són imatges esquemàtiques que mostren l'arribada de Colom al Carib. Un comentarista a finals del segle XIX indica un cop creença comuna:

«Les xilografies curioses amb les que estan il·lustrades són algunes d'aquelles que han estat copiades a partir de dibuixos fets originàriament pel propi Colom. Donen notables representacions de la Caravel·la de l'Almirall, del seu primer aterratge sobre Hayti i trobada amb els nadius, i de les diferents illes que va visitar. " (Lenox, v)

La imatge meravellosament detallada de "la Caravel·la de l'almirall" és, però, ara se sap que és una còpia directa d'un xilografia d'una caravel·la de la Peregrinatio de Bernhard von Breydenbach a terram sanctam ("viatge a Terra Santa"), publicat a Mainz el 1486. Les altres il·lustracions són de naturalesa esquemàtica i totes eren gairebé naturalment creades per un artista suís. És a dir, les imatges són representacions de l'arribada de Colom entre les Illes del Carib i no són representacions de les mateixes illes. En aquest sentit, mentre s'assemblen als mapes i, tot i que sovint s'han referit a les primeres imatges cartogràfiques dels europeus del vell món, una descripció més apropiada d'ells seria com a imatges de "mapa-com".

Basilea, 1494: l'edició de la biblioteca de mapa d'Osher
L'edició de la carta de Colom titulada de Insulis inuentis no va tenir cap empremta. Els historiadors han suggerit diverses impressores potencials per a l'obra, però tots coincideixen que es va produir a Basilea a causa de les seves similituds amb una altra edició de la carta que va ser publicada definitivament a Basilea. Aquesta edició porta l'empremta explícita de Johann Bergmann i està datat el 21 d'abril de 1494.

Aquesta és l'edició de la carta ara posseïda per la biblioteca de mapa d'Osher i és descrita a la resta d'aquest lloc web.

A diferència de totes les altres edicions publicades de la carta de Colom, aquesta edició va ser impresa en conjunció amb un segon text, concretament un'drama en prosa'que va elogiar Ferran d'Espanya per la conquesta de Granada el 1492. El drama és conegut per haver estat interpretat a Roma en 1492, i còpies d'aquest es van imprimir a Roma tant en 1492 com en 1493 (Hain, nos. 15940 i * 15941).

L'edició de Basilea 1494 de la carta de Colom utilitzava la majoria de les mateixes imatges de xilografia que l'edició 1493, excepte que la imatge del títol (de Ferdinand) era recut. Les imatges s'inserien en localitzacions diferents dins del

text. El text en si es restableix sense moltes de les nombroses contraccions que caracteritzen les edicions llatines anteriors.

París, 1493: tres edicions més
Una altra còpia de la primera edició llatina de Stephen Plannck va arribar a París, la capital de França. El Guyot Marchant, un impressor basat en els Champs-Gailliard, va copiar ràpidament aquesta obra i aviat va produir no menys de tres edicions, tot això abans del final de 1493. Els canvis entre les edicions són subtils. La implicació és que Marchant va treure moltes còpies per complir amb la curiositat intel·lectual dels francesos.

Les tres edicions de Marchant s'identifiquen fàcilment de la inclusió d'una imatge xilografia d'un àngel que apareix als pastors, anunciant el naixement de Crist. Encara que aquesta imatge s'havia fet òbviament per a una publicació religiosa, i ara era sent reutilitzada per Marchant, té clars matisos al·legòrics: Colom es converteix en l'àngel de Déu portant la nova fe a l'incivilitzat pagans d'Àsia (com se suposava). La tercera edició de Marchant també portava el seu "dispositiu de la impressora", una gran imatge similar a una llibreria personal.

Anvers, 1493: una altra edició!
La primera edició en llatí de la carta de Colom, Stephen Plannck, també havia arribat a Anvers, un important centre de comerç dels Països Baixos, i va ser contractat per una altra impressora abans del final del 1493. Això és avui conegut en una única còpia, a la Biblioteca Reial, Brussel·les.

Roma, 1493: la traducció de Dati al vers italià
La popularitat de la carta de Colom i de tota la seva aventura és potser més clarament mostrada per la història de la publicació d'una traducció de la carta-probablement la primera edició de Plannck-en vers italià. La traducció va ser feta per un Leonardo Dati, a petició de Giovanni Filippo Dal Legname (Delignamine), secretari privat de Ferran d'Espanya. La versió vers va ser publicada a Roma el juny de 1493.

Igual que les edicions de Basilea de 1493 i 1494, l'edició de versos també contenia, a la seva pàgina de títol, una imatge molt estilitzada de xilografia. Representa el rei Ferran mirant sobre l'oceà a la petita flotilla de Colom fent el primer aterratge real en una illa llunyana. La frontera molt decorativa de la imatge està en consonància amb el recurs d'atracció de la lletra vers com a producte estètic i decoratiu. Ha estat reproduït per Hirsch, 539.

Una còpia de l'edició de vers romà va arribar a Florència, on va ser copiat en diverses edicions més. La primera edició florentí es va datar el 26 d'octubre de 1493. Les impressores copiaven la xilografia de l'edició de Roma. El tema és el mateix-Ferdinand veient el desembarcament de Colom, però la composició va ser canviada. La còpia original tenia Ferdinand entronitzat en el fons de la imatge, amb Europa en primer pla, les dues separades per l'aigua (és a dir, l'Atlàntic). En la nova versió, Ferran va ser traslladat al primer pla.

Aquesta edició florentí va ser reimpresa en 1495; de fet, la impressió dóna el mateix dia 26 d'octubre. La imatge del títol és de la mateixa xilografia. En algun moment més tard, es va imprimir una altra edició, amb una tercera versió de la imatge de Ferran observant Columbus Land.

També hi va haver una quarta edició florentí, una còpia de la primera, que no podem datar per a certs. No té la imatge de la xilografia a la pàgina del títol.

1497: edicions finals en castellà i alemany
Posteriorment al període principal de publicació, és a dir, 1493, i un segon període de còpies, entre 1494 i 1495, es van publicar dues edicions més de la primera carta de Colom en el 1497.

Una edició més tardana va ser impresa, en alemany, a Estrasburg el 30 de setembre de 1497. La seva introducció implica que la traducció es va fer a Ulm tant de l'espanyol com del llatí, encara que no hi ha indicació quan es va fer. Això ha donat lloc a l'especulació que hi havia una primera edició Alemanya publicada a Ulm, però no hi ha una còpia coneguda d'aquesta impressió. L'edició d'Estrasburg conté una xilografia de explication, de Crist abordant Ferran i els seus seguidors, que també va ser utilitzat en l'edició de la mateixa impressora de la prognosticatio zu teutsch de Johann Lichtenberger, impresa a l'octubre de 1497.

Finalment, una segona edició en castellà va ser impresa a Valladolid, a Costa Spain, una vegada després que l'edició de posa aparegués a Barcelona. Sense una empremta, no podem dir precisament quan va aparèixer, encara que la majoria de les autoritats creuen que ha estat publicada en 1497. És a dir, no formava part de la difusió inicial de la carta a través d'Europa.